

METSAVENDLUSE TÄNUPÄEV 13. november 2023

Eesti Endiste Metsavendade Liit ja Rakvere vald korraldasid 13. novembril metsavendluse tänupäeva Sõmeru keskusehoone saalis. Sellel päeval tähistas Riigivapi teenetemärgi kavaler, Rakvere valla aukodanik, endine metsavend ja Eesti Endiste Metsavendade Liidu auliige RUUBEN LAMBUR oma 98. sünnipäeva.

Imeliselt ilusat muusikat esitas Kristi Kool löötspillil, professionaalse helivõimenduse tagas Mihkel Pilt, tasemel toitlustust pakkus JK Catering OÜ ja päeva juhtis Heiki Magnus.

See oli üks meeldejääv pärastlõuna Sõmerul.

Fotojäädvustus sündmusest.
Pildil: Ruuben ja Leida Lambur, Mihkel, Kristi ja Heiki.
Foto: Aare Hindremäe.

RUUBEN LAMBUR

Ruuben (Rudolf) Lambur sündis 13. märtsil 1925 Harjumaal Järvakandi vallas. Teenis Saksa sõjaväes. Hiljem metsavend. Riigivapi teenetemärgi kavaler, Rakvere valla aukodanik, endine metsavend ja Eesti Endiste Metsavendade Liidu auliige.

Vanim metsavend: võitluskaaslaste viimane pilk jääb hinge terveks eluks

Eesti Rahvusringhäälingu artikkel
14. november 2023

Ruuben Lambur, kes tähistas hiljuti oma 98. sünnipäeva, on tänaseks Eesti vanim metsavend. Kange ja elujõuline mees on üle elanud pikad aastad vangilaagris ning tulnud eluga välja relvast saadud peahaavast.

Abikaasa Leida Lamburi sõnul on varsti

sajandi elanud härra väga tubli ja tragi. Tütre Meret Oja sõnul on isaga väga lihtne. “Ta otsustab kõik ise ja teeb kõik ise. Meil on vaja lihtsalt teda vahepeal aidata. Arvuti ja muude tänapäevastemate teemadega,” ütles Oja “Ringvaatele”.

Lisaks sellele, et Ruuben Lambur on Eesti vanim metsavend kuulub talle veel üks rekord. Nimelt üllitas ta oma esimese mälestusteraamatu 91-aastaselt, mis teeb temast Eesti vanima noorkirjaniku. Tänapäevaks on juba ilmunud ka “Alutaguse saaga” korduustrükk.

Esimest korda läks Lambur metsa 16-aastasena koos isaga. Lamburi 18- ja 21-aastased vennad olid selleks ajaks juba ära viidud. “Sama aasta novembris lasti nad juba Kaasani vanglas tribunali otsusega maha. Mul ei olnud valikut,” ütles Lambur.

Teist korda sai Lamburist metsavend 1944. aastal jõulude ja uue aasta vahel. “Olime naabri- poisiga tüdrukutes ja siis tuli järsku ukse taha müdin. Sõdurid jooksid sisse, küsisid kes sa

oled ja ütlesid, et käisid meid juba otsimas,” meenutas Lambur ning lisas, et see järel pandi nad ree peale ja sõidutati koolimajja.

“Seal oli juba üle 20 mehe niimoodi ära peksitud, et naabrimehe tundsin riiete järgi ära. Palju aega ei läinud, kui mind alla viidi, siis ülesse tulim samasugusena. Mul õnnestus põgeneda nende käest ja siis läks metsavenna elu lahti,” ütles Lambur.

“Külaelanikud ei jätnud meid kunagi tüki leivata. Vanamemmekene võttis lehma ahelikku pidi käe otsa, tuli metsa äärde ja tõi sõna, et venelased on liikumas,” meenutas Lambur metsavenna elu.

“Üks raskemaid hetki oli võitluskaaslaste viimane ahastav pilk. Seda kannad sa eluaeg hinges ja sellest lahti ei saa,” tõdes Lambur pisarsilmi.

Oma järglasi ja lähedasi Lambur metsavendade radadele viinud pole. “Ta tegelikult säästis meid nendest teemadest. Sinnamaani kuni sellest võis avalikult rääkida. Need on lähedasele väga rasked lood kuulata ja üle elada” ütles tütar Meret.

Kõige raskemad on tütre sõnul lood haavata saamisest. Lambur sai kuuliga tabamuse pähe ja

tal õnnestus ilma abita ellu jääda. “See on ülemõistuse. Tänapäeval ei õnnestu see vahel isegi arstiabiga. Aga meeletu elutahe ja elujõud on teda edasi viinud,” ütles Meret.

Gulagi jõudis Lambur pärast seda kui NKVD-lased ta 1947. aasta lõpus tabasid. “Ma olin väga kuri, et lasin ennast elusalt kinni võtta, aga mul ei olnud valikut. Mul oli ühe mehega kokku lepitud, et lähen õhtul pimedas tema poole. Kui ma tuppä astusin karati mulle kahelt poolt kallale, murti käed selja taha, seoti jalad kinni, visati auto kasti ja sõit läks Tartu poole,” jutustas Lambur.

Tribunali otsusega määrati Lamburile 25+5 aastat. Lamburi sõnul ei tohtinud vangilaagris hirmu hinges kanda. “Kunagi seisin Gulagis ühis-haua kaldal. Hukkunud olid seal virnade viisi. Lumi tuiskas vahel kellel jala, kellel pea otsast ära. Käisime neist iga päev mööda teadmisega, et sinu koht on ka seal. Need, kes seda hirmu hinges kandsid, ei pidanud vastu,” selgitas Lambur.

Temast sai pikkadeks aastateks 7. surmalaagri söekaevur. Kõik tema lähedased kas hukati või saadeti samuti vangilaagrisse. Nii hakkaski Lamburi Eestisse ühele tundmatule neiule kirjutama.

Pärast 8-aastast kirjavahetust õnnestus Leidal sõita Lamburit vangilaagrisse vaatama.

Lambur ootas pikisilmi enneaegset vabanemist. Kui seda ei juhtunud, lõpetas ta neiule kirjutamise, et too saaks eluga edasi liikuda. Leida aga kirjutas vastuseid saamata edasi.

Eestisse tagasi jõudis Lambur 1965. aastal 40-aastasena. “Me ootasime mõlemad nii kaua kuni rahvas perroonilt ära läks. Siis jäigi sinna ainult kaks inimest – tema ja mina,” meenutas Lambur. Kuigi Leida pidi teisele mehele minema, ei olnud see Lamburi sõnul tema mure. Täna on ta Leidaga 58 aastat koos elanud.

RASKE AASTA SAAB LÄBI

2023. aasta on läinud mööda raskelt ja meenutada on pigem kõikvõimalikke ootamatusi ja ebameeldivusi. Kuid aitab seekord Ukraina sõjast ja Gaza konfliktist, Kallase valitsuse ja minister Vörklaeva veidrustest ning riigikogulaste kummalistest riugastest.

Kui seni on alati juttu olnud Ukraina sõjast, siis seekord mitte – on ju olukord üldiselt samsugune ja rinne seisab paigal.

Olukord meenutab juba pikka aega perspektiivitut positsioonisõda Läänerindel I maailmasõja ajal. Ennustada võib edaspidiseks pikka kurnamissõda.

Parem on meenutada, mis selles aastas head ja toreid oli. Kindlasti tasub meenutada kena suve, Noorte laulu- ja tantsupidu. Meie kümnevõistlejate ja teiste kergejõustiklaste head esinemist Budapesti maailmameistrivõistlustel.

Kui midagi soovitada, siis ehk tuleks vähem vaadata, kuulata ja lugeda vihasekstegevaid poliitikauudiseid ja vaadata selle asemel naljakat klassikafilmi „Vigased pruudid“, lugeda häid raamatuid, jalutada värskes õhus ja suhelda nende inimestega, kes on teile olulised ja kellest te hoolite.

Sellistel aegadel tuleb muidugi loota paremale tulevikule – kui mitte 2024. aastal siis ehk edaspidi. Kindlasti ei ole Eesti elu kõige hullem ja me kuulume maailmas nn kuldse miljardi hulka, Eesti on kindlasti paljude majandusnäitajate poolest maailma 50 parima riigi hulgas. Seega elatakse enamuses riikides meist hullemini, sõditakse ja kannatatakse kõikvõimalike ebameeldivuste käes.

Infoleht soovib kõigile häid Jõule ja head vana aasta lõppu!

HANS SAVISIK 102

Jõudu ja jaksu vanahärrale!

Hans Savisik sündis 21. oktoobril 1921 Viljandimaal Võisiku vallas. Teise maailmasõja ajal Omakaitstes. Juulis 1941 võttis osa Võisiku vallas „Pikkaru“ lahingust lipnik Piirandi juhitud. Hiljem Saksa sõjaväes, võitles 182. julgestuspataljonis ja Eesti Diviisis tankitõrjesuurtükiväelasena. Hiljem metsavend. Arreteeriti 1. oktoobril 1949, tribunalis mõisteti 23. jaanuaril 1950 §58-1a järgi 25+5 aastat, hiljem vähendati seda 10 aastale. Vabanes vangilaagrist Jakuutias 22. mail 1956.

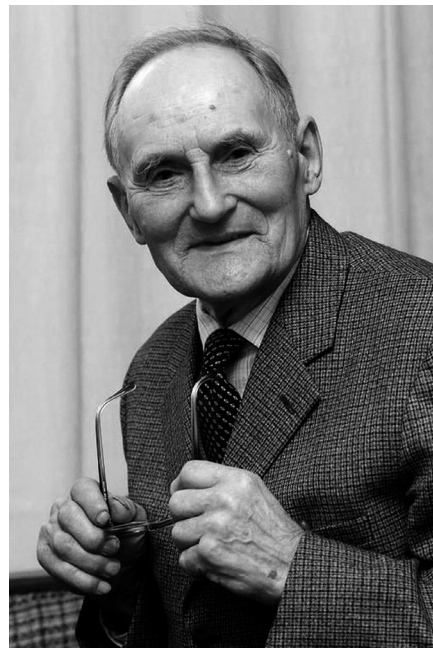
Hans Savisik

Vana sõdur meenutab (artikkel 2019. aastast)

Sõja algus

Hans Savisik on Eesti Sõjameeste Sakala Ühingu kõige vanem liige. Külastasime teda tema sünnipäeval ja jagame lugejatega, kuidas mõtleb sõjale tagasi ja mida arvab maailma asjadest 98-aastane mees.

Elasin Viljandimaal Leie külas. 1941. aasta kevadel lõpetasin kooli. Leie külas oli vallavanem Laar, ta oli ise parajasti peidus, aga tal oli õhuvaatluspost. Mind pandi ka sinna posti ööseks valvesse. Siis tuli käskjalg ja teatas: alanud on sõda, väljaon kuulutatud mobilisatsioon, tuleb valda minna. Mina mõtlesin: kurat, mina punaväkke ei lähe, võtsin kodust leivakoti, läksin naabri talu võssa ja magasin seal. Teises talus oli kümme vene soldatit, talu toitid neid. Läksin nii, et neile silma ei paistnud. Naabrimehel oli jaapani püss. Mina olin öösel valves, hirmul olime küll, et venelased tulevad öösel haarama, mõtlesin, et siis mina talle kihutan. 8. juulil tulid Viljandisse sakslased. Vallavanem Laar

organiseeris sakslaste käest kaks kuulipildujat ja vintpüsse ning me moodustasime Omakaitse organisatsiooni. Kruusaaugus olid vanemad mehed jahipüssidega valves, tulid meile ütleva, et venelased suruvad. Meil olid lahingud venelastega, nad tulid mitu korda tagasi, tulid Vaiblani välja. Kui venelased sai välja löödud, püss oli mul nurgas, hommikul kui ärkasin, ma ei ole kunagi elus hiljem nii suurt rõõmu tundnud! Vaatasin püssi, mõtlesin, nüüd on sõda läbi. See oli õnnis rahu tunne, et venelased on välja löödud. Minu lähedastest kedagi küüditatud ei olnud, kõik said ära ennast peita. Ma läksin rõõmuga aastaks sõjaväkke: saan palga, riietuse, prii söögi. Teine mõte oli veel, et nüüd tuleb meie oma sõjavägi ka, aga seda ei tulnud. Seda hirmu üldse ei olnud, et venelane võiks kunagi tagasi tulla. Sakslane läks kiiresti edasi, oli nii võimas.

Augusti lõpus formeeriti Viljandis 182 Julgestusgrupi 6. sadakond. Me saime mundrid, tegime õppused ja hakkasime jala minema läbi Kolga-Jaani Rakverre. Sealt pandi meid raudteevagunitesse ja viidi Venemaale. Jäin kollatõppe ja olin

Riia haiglas ja pärast veel Tartus nädal aega. Siis sain veel kolm nädalat puhkust. Idapataljonis polnud mingit puhkust, sellepärast me läksime rõõmuga leegioni, sest sealt sai ka puhkusele. Kui ma sõtta läksin, läksin Eesti eest. Tahtsin raha teenida ja kooli minna. Me, poisikesed, ei teadnudki tol ajal, mis sõna see fašist on. Mõtlesime, et lähme toome need, kes küüditati, tagasi.

Sõja lõpp

Sinimägedest saadeti meid Permiskülla, kompanii oli seal. Sealt algas minu taganemisetee, Mustveest ja kus me läbi keerutasime, pidime Pärnu välja jõudma. Ühe soomusüksuse taga läksime Läti sakslaste taganemist kaitsma.

Siis tulime tulema, sest sõda oli läbi. Mispärast ma Saksamaale oleksin pidanud minema? Kui sakslane siit välja läks ja me Lätist tagasi tulime, siis ootasime, et hakkab Ameerika ja inglane venelasele kallale, me ei uskunud, et venelane lastakse niimoodi laiutama. Poliitika on üks rämps asi, siin on mängus ühtede ja teiste isiklikud soovid, relvatöösturite jne. Väiksemad riigid võitlevad vabaduse eest. Kui kaua me valget laeva ootasime! Poolteist aastat olin kodus, kui sauna läksin, tõmbasin isa naise kleidi selga, mul olid kasvanud pikad juuksed ja tõmbasin ennast natuke lühemaks, andsin tema pikkuse välja. Siis tuli see amnestia seadus, et tulge metsast välja, kel veresüüd ei ole. No kaua sa venitad, elu tahab elamist.

SAAREMAAL PIILAS MÄLESTATI METSAVEND ALEKSANDER TUULINGUT

Artikli autor Tõnu Veldre

18. septembril 2023 avati Saaremaal Piila kalmistul aupaukude saatel mälestuskivi metsavend Aleksander Tuulingule. Langenud metsavenna kenotaafi perekonna hauaplatsil õnnistas Kaitseväe Saaremaa maleva kaplan Hannes Nelis. Mälestuskivi paigaldamise mõtte algataja Saaremaa vabadusvõitlejate ühingu jaoks oli see juba teine mälestuskivi Piila kalmistul. Eelmise aasta juunis avati samas hauatähis 1947. aastal lahingus okupatsioonivägedega langenud metsavennale Aleksander Sepale.

Ühingu juhatuse liikme Mati Vendeli sõnul sai kenotaafi paigaldamisega tasutud tükike auvõlga meie kangelaste ees: “Hea tunne on, et jälle üks nimi on kirja saanud.” Vendeli sõnutsi on teadmata, kas kunagi leitakse ka metsavend Tuulingu säilmed, kuid nüüd on ta nimi perekonna hauaplatsil kirjas.

Metsavend Aleksander Tuulingu kenotaafi õnnistas Kaitseväe Saaremaa maleva kaplan Hannes Nelis.

Foto: Mati Vendel

Teeme juttu ka teisest metsavennast, kes elas ja tegutses Saaremaal.

Kes oli Aleksander Tuuling?

Garel Püüa

Artikkel Saarte Häälest 14. mai 2016

Tõenäoliselt kuulusid 4. mail Purtsa külas metsaistutamise käigus leitud mannerng ja selle sisu legendaarsele metsavennale Aleksander Tuulingule.

Aleksander Juhani p Tuuling sündis 1920. aastal Pärsuma vallas Linnuse külas. 1941 mobiliseeriti ta Nõukogude armeesse, kuid andis end Velikije Luki all vangi ja astus Saaremaale naastes Omakaitseesse. Pärast Saaremaa “vabastamist” elas Tuuling oma vanemate talus.

9. veebruaril 1945 pidas 131. laskurdiviisi vastuluure osakond ta Nõukogude armee desertöörina kinni. Kinnivõtmise käigus surmas Tuuling 131. laskurdiviisi sõjaväelase Džongeradze, võttis tema automaadi ja põgenes metsa. Julgeoleku andmeil varjas ta ennast algul heinaküüni-des, kuid 1945. a novembris ehitas koos kaaslas-tega Kaarma vallas Piila soos endale punkri.

1946. aasta 3. märtsi hommikul ajas metsa-vennad (Tuuling, vennad Arteemi ja Johannes (Juhan) Mets ning Harald Alpeus) üles korstnast sisse visatud granaadi lõhkemine. Samaaegselt avasid ründajad läbi punkriukse tule automaat-relvast. Ootamatus rünnakus sai raskelt haavata Johannes Mets, kes lahingu käigus suri. Metsa-vennad kasutasid ära rünnaku vaibumise ja põge-nesid. Arhiiviandmete põhjal kaotas kolm punkri ründajat elu, viis julgeolekutöötajat ja piirivalvu-rit said haavata.

1946. aastal varjasid Piila soolahingust eluga pääsenud Aleksander Tuuling ja Arteemi Mets ennast koos, käies tihedalt läbi ka Elmar Ilbiga. Julgeolek lugeski Tuulingut esimestel sõjajärgsetel aastatel Ilbi salga liikmeks. Agentuuri andmeil lõpetas Tuuling suhted salgaga hiljemalt oktoob-

ris 1948, kuna olevat olnud kaaslaste suhtes üsna kriitiline ja rahulolematu.

Novembrist alates on ta julgeolekus regist-reeritud juba nn üksikbandiidina. Tõenäoliselt tekkisid tal Ilbiga ka teatud autoriteediproblee-mid, sest Tuuling olevat Ilpi intelligentsilt ja liidriomadustelt ületanud.

Aleksander Tuulingut on kirjeldatud kui haritud ja väga osavat konspiraatorit. Ta olnud naiste lemmik – liikuv ja üliettevaatlik, ei ava-nud teistele oma tõelist olemust. Iseloomult, sil-maringilt ja hariduselt oli ta Ilbist väga erinev. Mõlemad hoidsid pigem omaette, olles ka teine-teise suhtes valvel.

Julgeoleku andmetel varjas Tuuling ennast pärast Arteemi Metsa arreteerimist (23.10.1947) mõnda aega üksi, siis leidis uue paarimehe, kes tabati 1951. aasta kevadel. Kuni surmani oli Tuu-ling jälle üksi liikunud. Ta tapeti 1953. aasta 12. mail Kaarma vallas Piila soos julgeoleku mõrvar-agendi (äraandja) poolt ilmselt une pealt.

AVISPEA MÕÕK SAI KÜMNEAASTASEKS

Ajakirjanik Aivar Ojaperv

Artikkel Virumaa Teatajast 24. september 2023

3. septembril koguneti Avispea külla Liivojale tähistama vastupanuvõitluse päeva ja mälestusmärgi „Avispea mõõk” kümnendat aastapäeva.

Kohal on naiskodukaitse ja kaitseliit koos relvade ja tegevust tutvustavate materjalidega. Lisaks on oma relvaarsenali tutvustamas Prantsuse kergjalaväekompanii.

Kell 15 toimus traditsiooniline sissejuhatav osa mälestusmärgi juures, muusikalist vahepala pakub Tiia Paist. Pererahvas võõrustab külalisi sünnipäevatoridi ja kohvilauaga.

Kell 17 toimus Võnnusvere Wabalaval Andrus Bonzo Albrechti kontsert.

Mälestusmärgi mõtte algatajad ja teostajad olid MTÜ Võnnusvere OK juhatuse liikmed Meret ja Raul Oja. Nende kodu lähedal Liivaojal (endise Liiva talu maadel) mälestusmärk asubki. Mõõga sepistas Väike-Maarja kandi sepp Ermo Lood.

Mälestusmärk koos selgitava infotahvliga on pühendatud kohalikele metsavendadele, oma-kaitseliikmetele ja kõikidele külaelanikele, kes võitlesid oma vabaduse eest Teise maailmasõja ajal ja järel.

Kuidas jõuti Avispeal vastupanuliikumise päeval avatud mälestusmärgini?

Mälestusmärgi püstitamise eestvedajad olid Raul ja Meret Oja, kes asusid Liivaoja (endine Liiva) tallu elama 2007. aastal.

Ilve Tobreluts

Varasemalt Saagede perele kuulunud Liiva talu ja selle elanike lugu on vabadusvõitlusega pika aja jooksul kõige otsesemalt seotud olnud.

Liiva talu peremees August Saage võttis osa Vabadussõjast. Tema poeg Endel võitles politsei-pataljoni ridades Idarindel ning oli hiljem metsavend. Pere elas läbi 1949. a küüditamis-õudused.

Seega on praegune Oja pere kodu ümbrus mälestusmärgile igati kohane paik.

„Mõte mälestusmärgi rajamisest hakkas liikuma 2012. aasta algul kui olin lugenud Virumaa Teatajas ilmunud Raivo Raigna intervjuud Avispea kandi vabadusvõitlejtest raamatu „Sind surmani” kirjutanud koduloo-uurija Asael Truupõlluga,” meenutas Raul Oja mälestusmärgi rajamise idee tekkelugu.

Selle intervjuu lõpus ütles Asael Truupõld: „Käis ju võitlus elu ja surma peale, kus iga neljas metsavend hukkus.

Iga küla võib talletada oma metsasõja ajaloo ja püstitada neile mingi mälestusmärgi. Samasugust austust väärivad inimesed, kes metsavendi toidu ja tarbeesemetega abistasid” Pärast seda luges Raul Oja läbi ka Asael Truupõllu kirjutatud raamatu “Sind surmani”, kus on kahesajal leheküljel kirjas lugu Avispea küla vabadusvõitlejatest, kes metsavendadena võideldes osutasid okupatsioonivõimudele südi vastupanu.

Kuna Rauli vanaisa oli samuti selles raamatus sees, ei andnud mõte mälestusmärgist talle asu. Algul veel midagi konkreetset pähe ei turgatanud, aga see mõte tuli tal ikka ja jälle esile.

Mälestusmärgi püstitamise mõtte edendamiseks otsustas ta esitada taotluse 2012. a KOPi

toetuste sügisvooru. Toetust sealt ei tulnud. Kuigi hiljem, lugedes toetuse saanud projektide sisu kohta, võttis meeles natuke mõruks küll.

Kuidas edasi? Kas mälestusmärgiks võiks näiteks olla kivi plaadi ja tekstiga või peaks olema hoopis midagi muud? Oma mõtet ta külas väga laialt ei levitanud ja nendelt, kellega ta sel teemal rääkis, esialgu toetavat suhtumist või kaasamõtlemist ei leidnud.

Küll aga aitasid oma toetava hoiakuga kaasa abikaasa Meret ja Rauli äi, endine metsavend ja endiste poliitvangide Lääne-Virumaa ühenduse esimees Ruuben Lambur. Kohtudes Väike-Maarja kandi sepa Ermo Loodiga, tuli Raul mõttele, et vahest võiks mälestusmärgiks tellida midagi sepalt. Aga mida täpsemalt? Ühiselt arutledes jõuti mõõga kujutiseni. Ermo võttis sellest mõttest kinni ja teataski mõne aja pärast, et mõök on valmis.

Kuhu, kuidas, millisele alusele mõök paigutada? Üks mõte viis teiseni ja Raul Oja otsustas loovutada mõõga aluseks kivid Liiva talu vana lauda vundamendi nurgast.

Edasi läks kiiresti tegutsemiseks. Sobiv koht leitud, oli traktoriga päris palju tööd kivide ümber kantimise ja kohaletoimetamisega. Septembrikuu alguses said kivid paika. Ja mälestusmärk hakkas Rauli peas selgemaid piirjooni omandama.

Kohtudes Asael Truupõlluga rääkis Raul talle oma tegemistest. Asaeli silmad löid seda kuuldud kohe särama ning ta oli valmis kiiremas korras hakkama kokku panema infotahvli teksti. Infotahvel pidi tulema mälestusmärgi juurde ja andma põhjaliku ülevaate ning avama kogu Avispea küla vabadusvõitluse sisu.

Katkeid infotahvliilt: „Oled praegu endisel Saage Augustile kuulunud Liiva talu maal. See karjamaa nurk oli noorte ja laste tuntud kooskäimise koht. Talvel käidi siin nõmmeaukudel ka suusatamas. Liiva talu peremees August Saage võttis osa Vabadussõjast.

Metsavennad hankisid endile relvi ning pidasid miilitsate, hävituspataljoni ja sõjaväelastega

lahinguid. Siinkandis toimusid Avispea ja Surnuaia lahing.

Siin selle tähisega mälestame kõiki neid, kes siin elasid ja andsid oma elu vaba Eesti eest, mälestame neid, kes neid abistasid ja Eesti mõtet edasi kandsid.”

Mälestusmärgi avamise kuupäevaks plaaniti algul 21. septembrit, aga kuna see on Porkuni lahingu aastapäev, siis jäädigi 22. septembri juurde. Ja see on väga sümbolse tähendusega.

Mis võiks ajaliselt veel paremini sobida kui avada vabadusvõitlejatele mälestusmärk vastupanuliikumise päeval!

Nähes avamisüritusele ligi 70 inimest tulemas, tundis Raul Oja, et oli mõelnud õigeid mõtteid ja ajanud õiget asja.

Kivisse raiutud mõök on tähis vabadusvõitlusele ja vabadusvõitlejatele, see meenutab ning paneb mõtlema ja tundma huvi meie maa ja rahva ajaloo vastu.

105 AASTAT TAGASI

11. november 1918 Vaerahupäev. Lõppes Esimene maailmasõda

12. november 1918 Eestis moodustati Ajutine Valitsus eesotsas Konstantin Pätsiga

28. november 1918 Algas Vabadussõda

2023. aastal täitub 105 aastat Eesti kaitseväge, Kaitseliidu ja Piirivalve loomisest.

Kaitseliidu ajalugu on üks hämaramaid lehekülgi Eesti ajaloos

Virumaa teataja 15. november 2011

Palju kaitseliitu puudutavaid materjale on ära viidud või hävitatud, kuid püüan alljärgnevaga anda ülevaate kaitseliidu Viru maleva saamisloost.

Ants Silm

Kaitseliidu taasasutajaliige, taasloodud Viru maleva esimene pealik

Aastaid 1917–1924 võib nimetada Eesti Kaitseliidu ja Viru maleva loomise ajaks. Vastukaaluks enamlaste liikumisele organiseeriti ka Virus 1917. aastal Omakaitse, mis tegutses Rakvere linnas ja üksikutes maakohtades. Juhtivasse komiteesse kuulusid ringkonnaülem advokaat K. Haho, linnapea M. Kutti, miilitsaülem G. Kütt, maavalitsusest A. Aren ja sakslaste poolt Dehn. Maakonna komissarina kuulus komiteesse T. Kalbus. Omakaitslaste ülesanne oli patrullida, et tagada kord ja rahu.

Aeg oli pingeline, lokkas anarhia. Omakaitsele vastukaaluks, õigemini selle likvideerimiseks, moodustasid enamlased täidesaatva komitee. Komitee pidi korra maksma panema tribunali kaudu. Täidesaatev komitee asuski ametiasutusi üle võtma, kuid leidis tugevat vastuseisu Anderkopilt, Juhkamilt, Valdmanilt ja Raudsepalt. Lõpuks hakati asutusi üle võtma Kunda ja Aseri punakaartlaste abiga. 1917. aasta detsemberiks arreteeriti ringkonnaülem K. Haho ja kogu maavalitsus.

Nüüd seisis omakaitslastel ees raske ettevõtmine – vabastada arreteeritud. See õnnestus, punakaartlastelt võeti relvad, kuid väga lühike ajaks. Uuesti koondunud Punakaart arreteeris miilitsaülema G. Kütti, kes saadeti Krestõ vanglasse ja mõisteti surma. Bresti rahulepingu alusel ta aga vabastati ja pääses kodumaale.

Omakaitse komitee oli laiali läinud ja üksikud üksused tegutsesid omapead, kaitstes kodanikke taganevate Vene vägede röövkäikude eest.

Omakaitse üksusi organiseerisid Väike-Maarjas Lepik, Rakveres G. Kütt, Haljalas Ed. Mark, Kunda-Mallas J. Kirschbaum, Sõmerul P. Uustalu, Oonurmes A. Valter, Sallas E. Volt. Omakaitse tegevus kooskõlastati loomisel olevate Eesti väeüksuste tegevusega, need asusid Rakvere ümbruse mõisates.

20. veebruaril 1918. a löid Virtsus maabunud Saksa väed enamlased põgenema. Saksa okupatsioonivägede saabumisel tegi Omakaitse katset uuesti tegevust alustada, kuid likvideeriti täielikult ja neilt võeti relvad käest. Saksa okupatsiooni lõpupoole asutati Rakveres põrandaalune omakaitsevõrk alamkapten Liivi, Jürgensoni, Sauselja, Nikolai ja Kivilo juhtimisel. Sellesse kuulus 15 ohvitseri Rakverest ja ümbruskonnast.

1918. aasta septembri lõpul kutsuti põrandaaluse Omakaitse juhiks N. Reek (hilisem kaitsevägede staabiülem). Esimene juhtide koosolek peeti alamkapten V. Liivi korteris, kus osalesid N. Reek, Jürgenson, Nikolai, Kivilo, alamleitnant Allast ja lipnik Agger. Tunnistajate juuresolekul võeti igaühelt vandetõotus.

Põrandaalusel Omakaitsele tuli tegutseda äärmiselt ettevaatlikult, sest Eesti ohvitseride tegevust jälgis Saksa politsei erilise hoolega, korraldati haaranguid ja läbiotsimisi. Oma tegevust maskeerisid ohvitserid kaardimänguga, mis oli tol ajal ohvitseride tavaline ajaviide. Sealjuures arutati päevakorral olevaid küsimusi. Oktoobris aktiveeriti tegevust maal. Juhtide ehk nn komandantide ülesanne oli koondada enda ümber ausaid mõttekaaslasi ning soetada võimalikult rohkem laskemoona ja relvi. Oktoobri lõpuks oli loodud komandantide võrk üle kogu Virumaa.

9. novembril tõmbasid Omakaitse liikmed "Põhja võõrastemaja" lipuvarlasse sinimustvalge lipu.

11. novembril 1918. aastal loodi Eesti Aju-tine Valitsus ja sama päeva õhtul ka kaitseliit.

Selle juhatajaks sai kindral Põdder. Kaitseliidu ülesandeks oli korra ja julgeoleku kindlustamine, piiri- ja rannavalve, toiduainete ja varade väljaveo tõkestamine ja Venemaalt relvastatud jõukude tagasilöömine seni, kuni organiseeriti kaitseväeosade piirile saatmine. Virumaa ja Rakvere linna kaitseliidu ülemaks määrati N. Reek. Juba 11. novembril liikus Rakveres kaitseliidu relvastatud patrull. Seati sisse korrapidamine linnas.

12. novembril avaldati päevakäsk, millega kohustati kõiki Virumaal elavaid ohvitseri end registreerima kaitseliidu büroos. Maakond jaotati jaoskondadeks ja määrati juhid:

Rakvere – alamkapten Kivilo, Väike-Maarja – alamleitnant Allast, Jõhvi – lipnik Toomel, Aseri – lipnik Stein, Võsu – lipnik Eiland, Viru-Jaagupi – leitnant Villo.

Kõiki meeskodanikke vanuses 18-35 eluaastat kohustati astuma kaitseliitu. Nagu näha oli kaitseliit alguses sunduslik. Loodi uued jaoskonnad: Rakvere vald – lipnik Tenneberg, Iisaku – lipnik Riisberg, Kaarli – lipnik Uustalu, Kohtla – lipnik Marton, Erra ja Püssi – lipnik Nurk, Haljala – Kull. Kokku oli 14 jaoskonda.

17. novembril määrati kaitseliidu juht N. Reek Rakveres formeeritava 5. Rakvere polgu ülemaks. Kaitsevärke läksid ka paljud kaitseliitlased, kellest moodustati esimesed roodud. Mitmed Viru kaitseliidu üksused astusid idapiiril vastu enamlaste vägedele ja neist said omaette lahinguüksused. Eriti paistsid sõjategevuse esimestel päevadel silma Vaivara, Tudulinna, Jõhvi ja Illuka üksused.

23. novembrist määrati Virumaa kaitseliidu ülemaks senine miilitsaülem Aren ja abiks alamleitnant Agger. Virumaa kaitseliitu oli registreeritud siis 1800 meest. Idapiiril tegutses novembri lõpul 13 ohvitseri ja 456 kaitseliitlast.

Nii nagu 5. polgu loomisele panid aluse Virumaa kaitseliitlased, sai Narva rindel tegevust alustanud 4. polgu 1. roodu tuumikuks Vaivara kaitseliidu üksus kapten Laretei juhtimisel.

Vabadussõja raskeimal perioodil, taganemisel, näeme kaitseliidu üksusi nii väeosade kõrval kui koosseisus.

21. novembri määrusega suunati suur osa kaitseliidu organiseerijaid 5. Rakvere jalaväepolku. Kaitseliidu vanemate aastakäikude mehed, kes polnud kaitseväes teeninud, osalesid Rakvere kaitsel 1918. aasta 15. detsembril ja taganemisel Hulja küla kaitselõigul. Väejuhatusel olid need jõud hädavajalikud ja neile polnud anda mitmeid päevi vahetust.

Relvade ja laskemoona soetamine oli palju raskem kui isikkoosseisu täiendamine. Peamiselt olid kasutuses peidukohtadest välja toodud relvad ja laskemoon. Saksa väed ei julgenud relvi ja laskemoona anda kartuses, et neid kasutatakse nende endi vastu.

Märkimisväärne juhus oli 16. novembril 1918, kui sakslased andsid üle umbes 200 püssi, kuid laskemoona mitte. Kuna püssid ja laskemoon asusid samas ruumis, siis, juhtides tunnimehe tähelapanu kõrvale, toimetati välja ka mõnikümend kasti padruneid.

Vabadussõja järel langesid sõjalised ülesanded ära. Kaitseliidu tegevus vaibus kuni pärast 1924. aasta 1. detsembri mässukatset kutsuti kaitseliit uuesti ellu.

See oli kaitseliidu teine algus. 17. juunil 1940. aastal punavägede tulekuga algas kaitseliidu uus likvideerimine, mis lõppes 27. juuni 1940. a presidendi seadusega kaitseliit likvideerida. Kaitseliidu võimekust organiseeruda näitab see, et esmalt langesid Nõukogude Liidu repressiooni ohvriteks just kaitseliidu ohvitserid.

17. veebruaril 1990. a kogunesid Järvakan-dis juba üle Eesti tekkinud kaitseliidu rühmade esindajad. 125 meest kirjutasid alla dokumendile kaitseliidu kui ühtse organisatsiooni taastamise kohta.

Nii pandi alus kaitseliidu kolmandale algusele. Paljuski saab paralleele tõmmata 1917. aasta oludega. Alles 28. aprillist 1992 kinnitati kaitseliit ametlikult kaitseväge üheks osaks.

Eesti piirivalve 105

Eesti piirivalve 1918–1940

Eesti piiri valvamise vajadus tekkis seoses oma-riikluse saavutamise. Esimese töökoosoleku Eesti piiride valvamise küsimustes kutsus kokku admiral Johannes Pitka 14. novembril 1918. Kapten Leopold Tõnson hakkas juhtima 18. novembril 1918 tööd alustanud Piirivalvevalitsust, mis allus 1. jaanuarini 1919 Kaitseliidu Vanematekogule, seejärel lühikest aega Rahandusministeeriumile. Alates 1. veebruarist 1919 kuni Vabadussõja lõpuni ja esimestel rahuaastatel valvasid Eesti piiri sõjaväeosad. 15. veebruarist 1919–1921 maini kontrollis riigipiiri ületamist Vabariigi Piirikontrolli Valitsus. Tolleaegne sise-minister, Eesti piirivalve asutaja Karl Einbund (Eenpalu) toonitas vabariigi viienda aastapäeva kõnes, et rahuajal sõjavägi õpib, aga ei valitse. „Vanast valitsemise tõest peab kinni pidama: sõjavägi ei või täita tsiviilvalitsemise ülesandeid rahuajal. Kui see piiriolukorras ometigi sõjaväelise organisatsiooni kätte antakse, siis peab selleks moodustatama alaline erilise ettevalmistusega väeosa ja ta peab antama tsiviilvõimu käsu-

tusse.“ Viimane asjaolu on Karl Einbundi sõnade kohaselt õigusliku korra pärast eriti tähtis, sest „sõjaväelised valitsemise maksimid ja garantiid on oma iseloomult mitte rahuaja jaoks“.

Eesti Piirivalve taastamine

Eesti piirivalve taasloomisele andis tõeke rahvaalgatuse korras Eesti Kodukaitse loomine vastuseks interrinde rünnakule valitsuse vastu Toompeal 15. mail 1990. Piiri valvamine algas vabatahtlikkuse alusel formeeritud isikkoosseisuga ning piirivalvuri professiooni kujundamine toimus paralleelselt piirivalveteenistuse arenguga. Eesti ida- ja lõunapiiril puudus täielikult teenistuse korraldamiseks vajalik infrastruktuur – piir oli tähistamata, puudusid elementaarsed side- ja transpordivahendid, töö ja eluruumid. Lisaks viibis riigis Nõukogude Liidu ja hiljem Vene väekontingent ning piirivalve.

20. septembril 1990 moodustati riigiminister Raivo Vare juhtimisel majanduspiiri kehtestamise komisjon, mille eesmärk oli võtta Eesti ida- ja lõunapiir Eesti Vabariigi valvamise ettekäändel oma kontrolli alla. Sama aasta 1. oktoobril alustati Tallinnas esimest piirivalvekursust «Eesti piir 1», mille lõpetanutest valiti välja piiripunktide esimesed ülemad ja inspektorid. Esimeseks Eesti piirivalve ülemaks pärast Teist maailmasõda sai Andrus Öövel.

Valitsuse korraldusega loodi 15. oktoobril 1990 kodukaitse koosseisus majanduspiiri kaitseteenistus. Majanduspiiri kehtestamise eesmärgiks oli pidurdada riigile vajalike kaupade väljavedu ja tõkestada kuritegevust. Esialgu toimus piirivalveteenistus ainult piiripunktides, kus teostati transpordivahendite ja kaupade saatedokumentide pistelist kontrolli. 1. novembril 1990 määras valitsus kindlaks 27 alalist kontrollpunkti ja seda päeva peetakse Eesti piirivalve taasloomise aastapäevaks.

Esimese põhilise ja produktiivseima piirivalvureid ette valmistava koolina alustas 15. det-

sembril 1990 tegevust Remniku Õppekeskus Ida-Virumaal, mis sai eeskujuks piirivalve järgmiste õppeasutuste ja Piirivalvekooli loomisel.

Eesti Riiklik Piirikaitseamet moodustati valitsuse määrusega 8. aprillil 1991. Sama aasta kevadel pingestus olukord lõunapiiril ning kevadsuvel ründas ja rüüstas Riia OMON korduvalt Luhamaa, Murati ja Ikla piiripunkte sarnaselt Leedus ja Lätis toimunuga.

Kohe pärast Eesti iseseisvuse taastamist alustati üleminekut majanduspiiri kaitseteenistusele reaalsele piirivalveteenistusele, mis järgmise aasta sügiseks omandas riigipiiri valvamise ja kaitsmise iseloomu. 15. novembril 1991 alustati piirikontrolli maanteedel asuvates piiripunktides, raudtee piirijaamades, rongides ning rahvusvaheliseks liikluseks avatud sadamates ja lennujaamades.

Tallinnas alustas 9. märtsil õppetööd Piirivalvekool, mis hiljem hakkas asuma Harku vallas Murastes. Sama aasta aprillis asus Narva-Jõesuu Piirivalve Õppekeskus piirivalvealaseltselt välja õpetama ajateenijaid.

Alates 2005. aasta sügisest hakkas piirivalvet juhtima kolonelleitnant Roland Peets.

1. juulil 1992 kehtestati piiril viisarežiim. 1992. aastal kinkis Rootsi esimese piirivalvekaatri, see sai nimeks PVK-001. Soome piirivalve kingitusena võeti vastu kolm esimest piirivalvelaeva PVL-100, PVL-101 ja PVL-102. 1993. aasta veebruaris moodustati piirivalve lennuekadriil ja märtsis alustati Eesti territoriaalvete ja majandusvööndi kontrollimist kahe Saksamaalt kingituseks saadud lennukiga L-410 UPV.

Juunis nimetati piirivalveameti peadirektoriks Tarmo Kõuts. Samal kuul taasloodi 1923. aastal asutatud Eesti Piirivalve Ohvitseride Kogu.

19. augustil 1993 kinnitas Vabariigi Valitsus piirivalvekontseptsiooni, mis sätestas riigipiiri valvamise korralduse, valvamiseks vajalike riiklike struktuuride koosseisu ja tegevuse alused ning sai vundamendiks piirivalvet käsitlevate õigusaktide koostamisel. Novembriks reorganiseeriti senised piirivalveregioonid piirivalve

piirkondadeks ning regioonide juhtimiskeskused piirkondlikeks staapideks. Kokku moodustati üheksa piirivalve piirkonda.

1994. aasta suveks oli loodud piirivalve põhistruktuur, määratletud enamik ülesannetest ja kasutusele võetud peamised piiri valvamise meetodid. Välja oli kujunenud esmane kordonite süsteem, pidevalt täiendati koolitussüsteemi, avati Neeme piirivalvekoerte kool ja jätkati tihedat koostööd teiste riikide piirivalvetega. Eestis hakati ehitama piirivalvelaevu ning juulis pandi Tallinna Meretehases kiil esimesele kohapeal valminud valvelaevale Pikker.

30. juulil 1994 võttis parlament vastu riigipiiri seaduse ja piirivalveseaduse. Sama aasta sügiseks oli Eesti piirivalves teenistuses 133 ohvitseri, 319 allohvitseri, 588 kutselist piirivalvurit ja 675 ajateenijat. Edasine piirivalve areng kulges stabiilselt tõusuteel. Isikkoosseisu tarbeks valmisid uued kordonid Eesti ida- ja kagupiiril, soetati kaasaegne vaatlustehnika ning moodsad side- ja transpordivahendid.

2000. aasta lõpetati piiri valvamisel ajateenijate kasutamine ning mindi üle üksnes kutselistel piirivalvuritel põhinevale isikkoosseisule. Pärast Eesti astumist Euroopa Liitu ja NATO-sse sai piirivalve ülesandeks Euroopa Liidu välispiiri valvamine riigi ida- ja kagupiiril. Alustati ettevalmistusi ühinemiseks Schengeni viisaruumiga, mis toimus 21. detsembril 2007.

Alates 1. jaanuarist 2010 täidab piirivalve ülesandeid Politsei- ja Piirivalveamet. Aastatel 2010–2014 oli ameti koosseisus piirivalveosakond.

Piirivalve rahvusvahelise koostöö ajalugu ulatub juba esimese Eesti Vabariigi aegadesse, kui rahvusvahelised sidemed olid tugevad eelkõige naabrite Läti, Soome ja Venemaaga. Pärast iseseisvuse taastamist on piirivalve tihedat koostööd naaberriikidega jätkanud.

Eesti kaitsevägi 105

Kuidas loodi Eesti sõjavägi ja millised olid eeldused selleks.

Vabadussõja algul poleks Eesti Ajutine Valitsus suutnud kiiresti moodustada Eesti sõjaväge, kui poleks olnud mitut soodsat asjaolu:

1. Rahvusväeosade loomine Vene sõjaväes 1917
2. Selleks eesti sõdurite koondamine mujalt kodumaale
3. Uue rohkearvulise eestlastest ohvitserikaadri teke Esimese maailmasõja ajal.

Eesti rahvusväeosade loomine 1917

Poliitilised eeldused Eesti rahvusliku sõjaväe loomiseks avas 1917. aastal Venemaal toimunud Veebruarirevolutsioon. Tänu kiirele ja energilisele asjaajamisele said eesti liidrid 1917. aasta aprillis loa eesti päritoluga sõjaväelaste koondamiseks kodumaale. Kui Venemaa keskvoim seoses enamlaste riigipöördega 1917. aasta novembris kokku kukkus, otsustas Eesti Sõjaväelaste Ülemkomitee koondada üksikud rahvusväeosad Eesti Diviisiks, mille ülemaks valiti suurte juhtimiskogemustega alampolkovnik Johan Laidoner. Veebruariks 1918 oli diviisi koondunud 750 ohvitseri ja 35 000 sõdurit.

Eesti sõjaväe esimene moodustamine

24. veebruaril 1918 kuulutas Eesti Päästekomitee seadusliku rahvaesinduse – Maapäeva – nimel Eesti iseseisvaks vabariigiks. Samal päeval tegevust alustanud Eesti Ajutises Valitsuses oli sõjaministriks polkovnik Andres Larka. 25. märtsi päevakäsuga ülendati Ernst Põdder, Aleksander Tõnisson ja Andres Larka esimesteks Eesti kindraliteks. 1918. aasta veebruaris algas Saksa okupatsioon. Siiski loodi sel ajal rahvuslikud vormitunnused ning töötati välja esialgne emakeelne militaarterminoloogia. Saksa vägede saabudes lahkusid Johan Laidoner ja Jaan Soots Eestist, sai Eesti sõjaväe juhatajaks kindralmajor Andres

Larka ja staabiülemaks alampolkovnik Nikolai Reek. Pärast Eesti okupeerimist Saksa vägede poolt lugesid Eesti väeosad end iseseisva, erapooletu riigi sõjaväeks ega võtnud osa sõjategevusest. 28. veebruaril 1918 anti Saksa 68. Kindralkomando ülema korraldus, mille alusel Eesti rahvusväeosad said loa tegevuse jätkamiseks. 1. Eesti jalaväediviisi staap reorganiseeriti Eesti Sõjavägede Staabiks, mis tegutses ajavahemikul 28.veebruar – 5.aprill 1918 Eesti rahvusväeosade kõrgeima juhtimis- ja korraldamisorganina Tallinnas.

Vastavalt kindral von Seckendorffi käsule 20. märtsist 1918 määrati Eesti diviis likvideerimisele 5. aprillist 1918. Eesti sõjaväe laialisaatmist põhjendati Bresti rahulepingu tingimuste täitmisega, millega keelati Saksa vägede poolt hõivatud territooriumil asutada relvastatud organisatsioone, mis varem olid kuulunud endise Vene armee koosseisu.

1918. aasta suvel sai Eesti liidritele selgeks, et Saksamaa ei suuda sõda võita. Saksa okupat-

Johan Laidoner

Andres Larka

siooni langemisel tähendanuks see automaatselt Nõukogude Venemaa agressiooni. Et sakslased ei lubanud organiseerida mingeid kohalikke relvaüksusi peale 3000-mehelise Tallinna Omakaitse, otsustati organiseeruda põranda all. Kindralid A. Larka ja E. Põdder töötasid välja Eesti Kaitse Liidu põhikirja. Novembriks 1918 oli Kaitseliidus kindral E. Põdderi komando all 5000 meest, kes omasid ka relvastust.

11. novembril 1918 alistus Saksamaa lääne-liitlastele ja Tallinnas asus taas tegevusse Aju-tine Valitsus. Valitsuse esimeseks reaalseks toeks oli kindral E. Põdderi poolt juhitud Kaitseliit, kes täitis nii sõjaväe kui ka politsei ja piirivalve funktsioone. Nõukogude Venemaa Punaarmee kallaletungi hetkel 28. novembril oli Kaitseliidus 14 500 meest, kelle käsutuses oli mitmesüstemi-lisi vintpüsse vähese laskemoonaga ja mõnikümmend kuulipildujat.

Eesti Rahvavägi – sõjaväe teine moodustamine

12. novembril 1918 otsustas Eesti Ajutine Valitsus luua ka regulaarsõjaväe, mille juhtorganiks oli Eesti Diviisi Stap kindral A. Larka juhtimisel. Peaminister Konstantin Päts võttis 26. novembril enda peale ka sõjainistri kohustused, kindral A. Larka jäi tema abiks. Sõjaväe organisatsiooniliseks vormiks määrati algul üks diviis, mille ülemaks nimetati kindral A. Tõnisson. 16. novembril kuulutati välja kutseliste sõjaväelaste kohustuslik ja teistele vabatahtlik mobilisatsioon. 17. novembril avaldasid ajalehed valitsuse otsuse „Eesti Rahvaväe kokkukutsumine“, milles tut-

vustati Rahvaväe ülesandeid, eeldatavat arvu- kuse ja komplekteerimise printsiipe. Rahvaväe ülesandeks oli kaitsta Eesti riikliku iseseisvust ja demokraatiat, sinna oodati 25 000 meest vanuses 21–35 aastat. 28. novembriks saadi kokku umbes 1500 vabatahtlikku meest. 29. novembril, päev pärast Punaarmee rünnakut Narvale, kuulutati kogu riigis välja sundmobilisatsioon.

Eesti sõjaväe mitteametlik nimetus Vabadussõja ajal oli Eesti Rahvavägi. Kuna sõnade rahvavägi ja rahvaväelane kasutamine segadust sünnitas, võeti Sõjainistri päevakäsuga 27. märtsist 1920 nr. 48 kasutusele terminid sõjavägi, sõjaväelane ja sõdur.

Vabadussõja lõpuks oli Eesti Rahvavägi kasvanud 75–85 tuhande meheliseks tugevaks ja hästirelvastatud sõjajõuks.

Eesti kaitseväge 105. aastapäeva tähistamine Sõjaväekalmistul ja Estonia kontserdisaalis

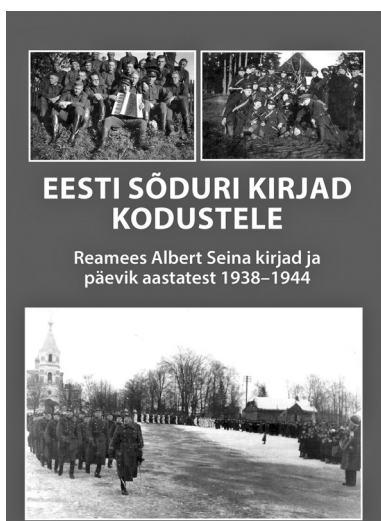

Esimese maailmasõja lõpupäeva (Vaerahupäeva) tähistamine 11. novembril Sõjaväekalmistul

UUED RAAMATUD

Kirjastus Ammukaar

EESTI SÕDURI KIRJAD KODUSTELE. REAMEES ALBERT SEINA KIRJAD JA PÄEVIK AASTATEST 1938–1944

Koostaja Ranno Sõnum

Käesolevas raamatus on publitseeritud Virumaa mehe Albert Seina kirjavahetus kodustega aastatest 1938–1940, kui ta teenis Auto-tankirügemendis autojuhina, ja tema päevik 1944. aasta sügisest, mil ta Rootsi põgenes. Albert Seina kirjade ja päeviku puhul on tegu unikaalse materjaliga, kuna see pakub võimalust heita pilk ühe Eesti mehe mõttemaailma tormiliste ajaloosündmuste keerises ning avab ka, milline oli teenistus autotankirügemendis ühe reamehe seisukohast vaadatuna.

Mati Öun

KANGEID MEHI-NAISI SAAREMAALT JA SELLE LÄHISAARTELT

Raamat annab ülevaate 80-st Saaremaal ja Muhumaal läbi aegade elanud väljapaistvast inimesest – kirjanikest, luuletajatest, laevaehitajaist, meresõitjaist, kunstnikest ja teistestki väljapaistvatest inimesest.

ENN VIRUPALU

14. mai 1941 – 25. oktoober 2023

Meie hulgast on 83ndal eluaastal lahkunud Kaitseliidu kauane liige ja piirivalveveteran Enn Virupalu.

Enn Virupalu osales aktiivselt taastatud Eesti Piirivalve töös. 1992.aastal oli ta Paldiski kordoni ülem.

Aastast 2000 Kaitseliidu Harju maleva Kose malevkonna tegevliikmena kasvas Enn Virupalu noortes kaitsetahet ja isamaa-armastust. Aastast 2019 oli ta Eesti Vabadusvõitlejate Tallinna Ühenduse juhatuse liige, ja Eesti Vabadusvõitlejate Liidu liputoimkonna vanem, millega oli ta esindatud kõikidel riiklikel ning kaitseväelistel üritustel.

Aastal 2022 autasustati teda Vabaduse Tammepärja aumärgiga.

Oli Sihtasutus Eesti Vabadusvõitlejate Abistamise Fond nõukogu liige.

Eesti Kodukaitse Ajaloo Selts pidas 2021. aastal oluliseks Manivald Kasepõldi, Jüri Kaski, Marek Nummu, Ako Põhako, Raivo Privitsi, Tõnu Reinup, Margo Sirendi, Heiki Suomalaineni, Enn Tuppi, Erik Tähti, Enn Virupalu ja Enn Vilbaste panust Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamisel ja tunnustas mälestusmedaliga 30 aastat iseseisvust. Mälestusmedalid anti üle Toris, Eesti Sõjameeste Mälestuskirikus.

VABALE EESTILE TRUU SURMANI

**PALJU
ÕNNE!**

2023

OKTOOBER

Harri Lugu

Arved Valge

Rein Kork

Evi Laula

Endel Arikas

NOVEMBER

Aldor Õunapuu

Matti Kanep

Ago Juurik

Vello Marcelli-Tiido

Mart Puusepp

Sirje Arro

Arvo Salumäe

Uno Tallmeister

DETSEMBER

Helju Noode

Mati Kersna

Sulev Rink

**Infolehe
VABA SÕNA
toimetus
soovib kõigile
rahulikke Jõule
ja õnnelikku
head uut aastat!**

Infolehe toimetus: H. Ojalo – toimetaja, küljendus ja trükk – Grano OÜ, fotode autor – Aare Hindremäe

Eesti Vabadusvõitlejate Liit

Aadress: Toompea 8, Tallinn, 10130

Kontakt: Tel. 666 04 30

e-post: vabadusvoitlus@hot.ee

http://www.evvl.ee

